

Rådgivningsbrev

Åkerböna som helsäd

Intresset för att odla åkerböna som helsäd tillsammans med vårvete har ökat de senaste åren. I detta brev går vi igenom vad man bör tänka på för att lyckas med denna gröda.

De första frågor man bör ställa sig innan man odlar är: Vad behöver jag för slags foder? Vad är syftet för mig att odla åkerböna/vårvete? Passar det in i mitt utfodringssystem? Det är också viktigt att bestämma sig från början om man tänker ta tidig eller sen helsädesskörd för att på så vis vara beredd på att skörda i optimalt utvecklingsstadium.

Typ av helsäd

Åkerböna/vårvete helsäd bör odlas med sikte på sen helsädesskörd ungefär i åkerbönas stadium 81, dvs ca 10 % av baljorna mogna. Då får man som högst skörd och ett hyfsat proteinvärde och ett rätt bra stärkelseinnehåll. Att åkerböna lämpligen samodlas med vårvete beror på att de har likande utvecklingsrytm, de är båda ganska sena grödor, vilket också gör att man måste så tidigt för att hinna koma fram till tillräcklig mognad hos åkerbönan. Åkerböna tillväxer sent på säsongen, därför bör man alltså vänta med skörden för att få ökad mängd.

Åkerböna/vårvete går naturligtvis även att skörda som grön helsäd men man får då inte samma ”mervärde”, varken mängd eller kvalitetsmässigt, av att ha med åkerbönan.

Vår rekommendation är att ta sen helsädesskörd av åkerböna/vårvete.

Näringsmässig kvalitet

Med åkerbönan får man ett proteintillskott i helsäden. Man kan dock inte räkna med att åkerbönan blir ett proteinfoder på det sätt som tröskad vara av åkerböna är, men alltså en proteinrikare helsäd jämfört med ren spannmålshelsäd. Vid gynnsamma förhållande kan man få råproteinhalter omkring 150 g/kg ts. Man får också en gröda med mer stärkelse än i grön helsäd, omkring 200 g kan man nå upp till. Helsäd är svåranalyserat när man tar grovfoderanalyser och därför är det svårt att få fram bra värden på energiinnehåll i åkerböna/vårvete-helsäd, men man kan räkna med att energiinnehållet ligger omkring 10-10,5 MJ/kg ts.

Många som utfodrar med åkerböna/vårvete upplever att djuren tycker det är ett smakligt foder.

Odlingsteknik sådd

Åkerböna odlas bäst på lite tyngre fastmarksjordar och kräver ingen kvävegödsling. Men för att tillföra kväve till vårvetet och även fosfor och kalium kan en flytgödselgiva på ca 25-30 ton/ha vara lagom.

Försök har visat att fördelningen 65-70 % böna, 30-35 % vete gett bäst avkastning. I utsädesmängd kan det handla om ca 175 kg åkerböna och 75 kg vårvete. Uttryckt som antal plantor vill man ha ca 40 plantor/ha av åkerböna och ca 180-200 plantor/ha av vårvetet. Total utsädesmängd på omkring 250-300 kg/ha. Eftersom åkerbönan tusenkornvikt varierar så mycket mellan olika sorter är det svårt att säga någon exakt utsädesmängd.

Kombisådd rekommenderas så att böna och vete sås var för sig för att få respektive frö på rätt djup. Bönan sås via gödselbillarna, kan dock bli problem om det är storfröiga sorter. Viktigt med tillräckligt djup (6-8 cm) sådd av åkerbönan för att undvika fågelproblem.

Avkastningen kan så klart variera mycket pga årsmån men i försök har man fått skördar på omkring 8-9 ton ts/ha. Vi har för lite praktisk erfarenhet från vårt område för att avgöra vilka skördenivåer vi kan uppnå i här, men grödan bör i alla fall ge högre ts-skörd än textent korn till degmognadsskörd.

För att undvika växtföljdsjukdomar på åkerbönan bör den inte odlas oftare än vart 6-7:e år på samma skifte.

Skörd och ensilering

Sent skördad helsäd bör direktskördas med corncracker, för att undvika spill och för att få ett lättensilerat foder, då själva åkerböneplantan är rätt kraftig behöver den hackas. Under dessa förutsättningar och förutsatt att grödan inte är för blöt är den relativt lättensilerad.

Att skörda ett sent åkerböna/vårmete-ensilage som rundbalar är inte att rekommendera då det blir alldeles för mycket spill, dessutom är åkerbönan stjälk kraftig så den måste hackas i så sent stadium för att bli smaklig.

Tar man tidig (grön) helsädsskörd av åkerböna/vårmete får man tänka på att den innehåller mycket vatten, vilket kan göra den svårensilerad.

Tillsatsmedel är att rekommendera för att säkerställa en bra lyckad ensilering

Plansilo eller korvläggning passar bra för ensilering av denna typ av helsäd, mycket viktigt med ordentlig packning i plansilo eftersom grödan är ganska ojämn med baljor och stjälkdelar.

Utfodring

För att kunna utnyttja en sådan här helsäd optimalt i foderstaten är det bra att kunna blanda fodret. Då kan det passa både till kor och till ungdjur.

Ska man odla bör man tänka till så att det blir en tillräcklig areal för att det skall vara "lönt" att odla, på så vis att man får så mycket foder att man kan utfodra med den i tillräcklig mängd en hyfsat lång period.

Valletablering

Att etablera vall i sent skördad helsäd är ungefär likvärdigt med att etablera vall i gröda till tröskning. Även om skörden blir sen är dock vårmete och åkerböna ganska öppna/glesa grödor vilket gör att många lyckas med sin valletablering.

Risken för sönderkörning av vallinsådden kanske är något större än vid tidig helsädsskörd om det är blötare väder sent på säsongen, samt att man kör med tunga maskiner.

Har man problem med ogräs på skiftet, tex skräppa som man vill kunna bekämpa kemiskt är helsäd med åkerböna inte att rekommendera eftersom kemisk bekämpning då blir mycket dyr.

Rådgivarna i Sjuhärad

Växtodling

Karl-Johan Lennartson
Tfn 0325- 618 611

Jan Jansson
Tfn 0325- 618 610

Daniel Muregård
Tfn: 0325-618 615

Ola Hallin
Tfn: 0325-618 614

Katarina Berlin Thorell
Tfn: 0325-618 616

Lennart Wiklund
Tfn: 0325-618 613

Ekonomi och redovisning

Charlotta Nilsson
Tfn 0325-618 620

Claes Krokeus
Tfn: 0325-618 621

Carina Ombert
Tfn: 0325-618 622

Carina Nygren
Tfn: 0325-618 640

Utfodrings- och Djurhälsorådgivning

Linda Gradén
0325-618 649

Kristina Holmström
Tfn: 0325-618 646

Erika Nyström
Tfn: 0325-618 647

Linda Petersson
(tjänstledig)

Linda Fransson
Tfn: 0325-618 648

Emelie Wickström
Tfn: 0325-618 650

Anna Levinsson (Fält)
Tfn: 0325-618 631

Energi-och miljörådgivning

Karin Eliasson
Tfn: 0325-618 612

David Hårsmar
Tfn: 0325-618 685

E-post:
förnamn.efternamn@
radgivarna.nu